

Författaren som berättade om en miljon svenskar

Berättelse

Vilhelm Moberg föddes den 20 augusti 1898 i Moshultamåla i Småland. Familjen var fattig, och hans far var soldat. Vilhelm var ett av sex barn, men bara tre av dem överlevde. Han fick gå i skolan bara några få år, eftersom familjen behövde hjälp på gården. Som ung arbetade han därför som lantarbetare, skogsarbetare och glasblåsare.

Men Vilhelm ville något annat. Han läste allt han kom över och började tidigt skriva. Som vuxen gick han på folkhögskola, och sedan började han arbeta som journalist. År 1927 kom hans roman *Raskens*, som handlar om en soldat och hans familj. Boken blev en stor succé, vilket gjorde att Moberg kunde leva på sitt skrivande resten av livet.

Mobergs mest kända verk är Utvandrarserien. Den består av fyra romaner som kom ut mellan 1949 och 1959: *Utvandrarna*, *Invandrarna*, *Nybyggarna* och *Sista brevet till Sverige*. Böckerna berättar om bonden Karl Oskar och hans hustru Kristina, som lämnar det fattiga Småland och reser till Amerika på 1800-talet. Där bygger de ett nytt liv i Minnesota. Historien byggde på verkligheten, för nästan en miljon svenskar reste verkligen till USA under den tiden. Flera av dem var Mobergs egna släktingar.

För att skriva böckerna reste Moberg själv till USA, där han bodde i många år. Han ville se de platser dit svenskarna hade kommit, och han läste gamla brev och dokument.

Moberg var inte bara författare. Han var också en stark samhällsdebattör som ofta var arg på orättvisor. Han kritiserade kungahuset och makten, och han var inte rädd för att säga sin mening, även om många blev arga på honom.

De sista åren blev svåra. Moberg led av depression och hade svårt att skriva. Den 8 augusti 1973, tolv dagar före sin 75-årsdag, tog han sitt liv i havet vid sitt hus i Roslagen. Hans böcker läses dock fortfarande, och historien om Karl Oskar och Kristina lever vidare.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
soldat	en person som arbetar i armén
lantarbetare	en person som arbetar på en bondgård
glasblåsare	en person som gör saker av glas med munnen och luft
journalist	en person som skriver i tidningar
roman	en lång bok med en påhittad berättelse
succé	en stor framgång
utvandrare	en person som flyttar från sitt land för att bo i ett annat

ORD	FÖRKLARING
släkting	en person i samma familj, till exempel en kusin
dokument	ett viktigt papper med information
samhällsdebattör	en person som diskuterar viktiga frågor offentligt
orättvisa	något som inte är rättvist
depression	en sjukdom som gör att man känner sig mycket ledsen länge

Läsförståelsefrågor

1. Hur var Vilhelm Mobergs familj när han var barn?
 1. De var rika och bodde i en stad
 2. De hade lite pengar och bodde på landet
 3. De ägde en stor fabrik
2. Varför gick Moberg i skolan bara några få år?
 1. Han var inte intresserad av att läsa
 2. Familjen behövde hans hjälp på gården
 3. Det fanns ingen skola i byn
3. Vad handlar Utvandrarserien om?
 1. En familj som flyttar till Amerika och börjar ett nytt liv
 2. En soldat som åker ut i krig
 3. En journalist som arbetar i Stockholm
4. Varför reste Moberg själv till USA?
 1. För att han ville flytta dit för alltid
 2. För att besöka sina barn
 3. För att lära sig om platserna och samla material till böckerna
5. Vad menas med att Moberg var en "samhällsdebattör"?
 1. Han skrev bara romaner och pjäser
 2. Han diskuterade och kritiserade viktiga frågor i samhället
 3. Han arbetade som lärare på en skola
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Mobergs första stora succé var romanen *Raskens*.
 2. Alla Mobergs syskon överlevde till vuxen ålder.
 3. Moberg tyckte mycket om Sveriges kungafamilj.
7. Boken *Raskens* gjorde stor skillnad för Mobergs liv. Förklara på vilket sätt.
8. Varför kunde Moberg skriva så sant om utvandringen, tror du? Ge minst ett skäl från texten.
9. Hur var Mobergs sista år? Beskriv kort.
10. Texten säger att Moberg "inte var rädd för att säga sin mening". Vad berättar det om hurdan person han var?

Facit

1. b
2. b
3. a
4. c
5. b
6. 1. ja b) nej (bara tre av sex barn överlevde) c) nej (han kritiserade kungahuset)
7. Exempel på svar: Boken blev en stor framgång och tjänade mycket pengar, vilket gjorde att han kunde arbeta som författare på heltid resten av livet.
8. Exempel på svar: Han reste själv till USA, läste gamla brev och dokument, och flera av hans egna släktingar hade utvandrat. Därför kände han historien väl.
9. Exempel på svar: De var svåra. Han var deprimerad och hade svårt att skriva, och till slut tog han sitt liv 1973.
10. Exempel på svar: Att han var modig och ärlig, och att han stod för sina åsikter även när andra blev arga.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Temat är klassresa, utvandring och mod att säga sin mening. Texten kan kopplas till elevernas egna erfarenheter av att flytta mellan länder. Notera att Mobergs död genom självmord nämns sakligt och kort; var beredd på att samtala om ämnet om det väcker reaktioner.

Diskussionsfrågor

- Nästan en miljon svenskar lämnade Sverige för Amerika på 1800-talet. Varför tror du att så många reste?
- Moberg skrev om vanliga människors liv, inte om kungar och hjältar. Varför kan det vara viktigt?
- Har du läst eller sett en berättelse om människor som flyttar till ett nytt land? Berätta.
- Moberg vågade kritisera makten. Är det lätt eller svårt att säga sin mening där du bor? Varför?
- **Skriv (5–6 meningar):** Berätta om en person som har flyttat till ett nytt land. Det kan vara du själv eller någon du känner. Hur kändes det, och vad var svårast?

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Vilhelm Moberg – https://en.wikipedia.org/wiki/Vilhelm_Moberg
- Svenskt Biografiskt Lexikon: K A Vilhelm Moberg – <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=9384>
- Historiska Media: Vilhelm Moberg (1898–1973) – <https://historiskamedia.se/artiklar/vilhelm-moberg-1898-1973/>
- Wikimedia Commons: Category:Vilhelm Moberg – https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Vilhelm_Moberg

Faktagranskad i juni 2026. Vilhelm Moberg föddes 20 augusti 1898 i Moshultamåla i Algutsboda församling i Småland och dog 8 augusti 1973 (tog sitt liv genom att dränka sig i havet vid Vaddö i Roslagen). Genombrottsroman: Raskens (1927). Huvudverk: Utvandrarserien i fyra delar (Utvandrarna 1949, Invandrarna 1952, Nybyggarna 1956, Sista brevet till Sverige 1959). Han bodde i Kalifornien (Carmel) under stora delar av arbetet med serien. Han var även dramatiker, journalist och samhällsdebattör (republikan, monarkikritiker). Bilden är en svensk pressbild från 1967 och är public domain enligt svensk upphovsrätt (fotografisk bild tagen före 1969).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.